

Potaknuti norveškom inicijativom etnografskoga praćenja "političkih mjesta u transformaciji", hrvatski su se etnolozi i studenti etnologije, njih dvadesetak, prije nekoliko godina upustili u osjetljivo istraživanje obilježavanja Dana mladosti u Kumrovcu. Vođeni nekolicinom metodoloških smjernica, primarno tzv. fenomenološkim pristupom (o kojem tek valja otvoriti širu raspravu u kontekstu etnološke prerade *iskustva svijeta*), tekstualno oslobođeni akademski (konačno) ozakonjenim autorefleksivnim olakšicama te podržani dodatnim adrenalinskim pogonom zbog teme apriori i neizbježno označene političkom kontroverzom i spektaklom, uspjeli su ostvariti rezultate koji su u nekim elementima dosad nezabilježeni u hrvatskoj etnološkoj praksi. Pod tim u prvome redu mislim na onaj oblik generacijske i timske sinergije za koju bismo voljeli misliti da nije tek jednokratani događaj potaknut injekcijom sjevernoeuropskoga entuzijazma i autoriteta nego da će od sada nadalje djelovati i u svojim lokalnim okolnostima, otapajući postupno olovne veze znanstvenoga individualizma i solipsizma. Bez svake je sumnje da je takvu ozračju kumovala "tween-peaks" atmosfera Kumrovca 21. stoljeća, u koju je, uglavnom mladi i "ex-iskustvom" neukaljani tim istraživača ubačen gotovo kao *strano tijelo*, tvoreći lakmus na kojem će se ubrzo ukazati boje nataloženih povijesnih agensa. Ondje su, naime, kako kažu urednice u uvodu, najintenzivnije ukrštena dva suprotstavljena simbolička imaginarija: "u tom se mjestu jasno odražava novouspostavljeni odnos Hrvata prema vlastitoj nedavnoj prošlosti, kako onaj službeni, tako i svi oni stavovi koji nisu u skladu s prevladavajućom političkom retorikom" (Mathiesen Hjemdahl, Škrbić Alempijević, str. 9). Obskrbljeni "fenomenološkim praktikumom", čiju su širu filozofsku platformu nedavno predstavili (te čudom individualne ljudske komunikacije i snažnije uveli, odnosno reinvenirali u hrvatskim okvirima) Jonas Frykman i Nils Gilje (*Being there* 2003), naši su "domaći terenci" (Marijana Belaj, Danijela Birt, Toni Blagaić, Koraljka Bogdanović, Jasna Dasović, Jasmina Jurković, Petra Kelemen, Iva Končurat, Nenad Kovačić, Anamarija Kučan, Marija Kulišić, Tihana Lovrić, Tihana Petrović Leš, Željka Petrović, Marijeta Rajković, Tihana Rubić, Robert Šešerko, Nevena Škrbić Alempijević, Tanja Štignjedec), nadahnuti – što je i jezično iščitljivo – neopterećenošću i pragmatičnošću *outsiderskog* dijela (Kirsti Mathiesen Hjemdahl) ekipe te upotpunjeni pridruženim povjesničarima (Magdalena Najbar-Agičić, Tvrtko Jakovina) i lingvistom (Velimir Piškorec), pošli od niza nametljivih i zapravo jednostavnih pitanja:

"Može li nas usmjeravanje na načine na koje se Dan mladosti ostvaruje za ljude koji sudjeluju u proslavi dovesti do novih zaključaka o tome kako se predmeti iz socijalističkog razdoblja, koje se u današnjoj hrvatskoj često smatra 'otpadom prošlosti', periodički transformiraju u dragocjene suvenire; kako se prepoznatljivi socijalistički rekviziti, poput pionirskih i partizanskih uniformi, kao i glazba, koriste kao podsjetnik na one hotimice zaboravljene fragmente kolektivnog pamćenja; kako se knjizi utisaka može pristupiti kao mediju kroz koji se ta sjećanja izražavaju; na koje se načine spomenik može doživjeti izvan njegove fizičke pojavnosti; kakve se političke konotacije mogu pripisati narodnim nošnjama; s kakvom to predodžbom o vremenu socijalizma kao 'dobrim starim vremenima' mogu baratati generacije koje same nisu iskusile onodobnu svakodnevicu; i koje su to zgrade u kojima tišina isprepletana oko jedne od kumrovečkih specifičnosti, one vezane za Josipa Broza Tita, poprima svoje najdrastičnije oblike?"

Tragom ove poetike jednostavnosti, tematskog minimalizma, stvarnog prisuća, dodira i suočavanja, dvadeset je autora/istraživača uspjelo donijeti zaista dojmljiv mega-tekst života jednoga "političkog mjesta", mozaik pomno uključenih kamenčića neposrednog zbivanja koje se, prema nekom rudimentu ritualnog obrasca, ali i svaki put drukčije – razbuktava na mitski

O Titu kao mitu, Proslava Dana mladosti u Kumrovcu, ur. Nevena Škrbić Alempijević i Kirsti Mathiesen Hjemdahl, Filozofski fakultet, Srednja Europa, Zagreb 2006., 476 str.

svibanjski nadnevak u već dugotrajnom "hodu godine". Na tu se, kako volimo misliti, "temeljnu" etnografiju, glasoviti iskaz istraživačeva *bio sam ondje* – tako gotovo prirodno nadovezala tzv. politička zauzetost etnološkog *pisanja ovdje*, u ovom slučaju uključenje čitave skale nedoumica i "nedomišljenica" hrvatske povijesti, koje, kao procijep između "otpora i uspješne civilizacijske prakse" do krajnosti apstrahira Tomislav Pletenac ("Tito – naknadna biografija", str. 375). Opakost i "nečistost" političkog ograničenja govora o mitu Tita tako je gotovo homeopatski neutralizirana upravo trenutkom privremenog nepripadanja, onim oblikom očuđavanja predmeta koji se, kako se pokazuje, ne proizvodi samo prostornom nego i vremenskom, bolje reći generacijskom kulturnom razlikom. Stoga je sretna okolnost istraživanja da se u egzotici Dana mladosti, kakva se raskrilila pred istraživačima koji su preskočili formativno razdoblje socijalizma, nisu ni mogle niti morale ekstrahirati neke "nepripadne" ili "isuviše osjetljive" konotacije: svi su ti "kulturni elementi", da se poslužimo jezikom kulturnopovijesne analize, ravnopravno posluženi na pladnju taktički uvedenog *fenomenološkog pristupa*, zajedno u zasluženo ravnodušnom sinkronicitetu svojih premašenih motiva, izvora, podrijetla i istina. Ovo, međutim, ne odriče činjenicu hrabrosti istraživanja jedne prakse i kontra-prakse političkofolklornog mita kakva je u pitanju: iako se dio oklijevanja, straha, terenskih mimikrija i strategija, a pogotovo roditeljske brige za mlade istraživače pokazao tek dugom naučenog opreza pred političkim tabuima, dio je svakako predstavljao stvarno suočavanje s neproničnošću i okrutnošću hrvatske svakodnevice. Nešto je pak posve drugo, neočekivano i dobrodošlo, htjelo da se na teškoće istraživačkih ne nadovežu dodatno i teškoće argumentacijskih i objavljiivačkih okolnosti – hrvatska etnološka generacija 21. stoljeća kročila je kvalificirano, hrabro i komunikativno, napose bez paralizirajućih teorijskih dilema, u glavnu struju europske kulturnoantropološke produkcije.

Ines PRICA

Priče, pjesme, običaji iz Peroja – sela crnogorskih doseljenika u Istri, prir. Maja Bošković-Stulli, HCDP "Croatica-Montenegrina" RH, CKD "Montenegro-Montenegrina", Osijek 2006., 123 str. (Biblioteka Istraživanja, 9)

Knjiga *Priče, pjesme, običaji iz Peroja – sela crnogorskih doseljenika u Istri*, koju je priredila Maja Bošković-Stulli, sadrži građu koju je autorica prikupila od 26. srpnja do 1. rujna 1954. godine.

Mjesto Peroj na jugu istarskoga poluotoka naseobina je crnogorskih doseljenika iz sredine 17. stoljeća (1657. god.). U raznovrsnoj literaturi o mještanima Peroja, njihovu nacionalnom i jezičnom

(samo)određenju bilo je dosta prijevora pod utjecajem raznih političkih snaga i društvenih čimbenika te često proizvoljnih i znanstveno neutemeljenih studija. Do danas su ti doseljenici sačuvali živu svijest o svome podrijetlu, pravoslavni crkveni obred te samo djelomice i ćirilčno pismo. Dijalektološka istraživanja i zanimanja za folklornu građu Peroja počinju još početkom 20. stoljeća. Perojskim se dijalektom bavio Josip Ribarić (1880.-1954.) u svojoj studiji *Gruppierung und Charakterisierung slavischen Dialekte Istriens (Razmjestaj južnoslavenskih dijalekata na poluotoku Istri, 1917.)*, koja je objavljena na hrvatskom jeziku tek 1940. godine (2. dopunjeno izdanje izašlo je 2002. godine). Istražujući govor sela Peroj u Istri, sastavio je i rječničku građu koja je objavljena tek 2004. godine. U rukopisnoj ostavštini nalazi se i građa usmenih priča, lirsko-epskih pjesama i folklornih zapisa iz sela Peroj koju je skupljao nakon Drugoga svjetskog rata.

Pedesetih godina dvadesetog stoljeća suradnici Instituta za narodnu umjetnost (današnji Institut za etnologiju i folkloristiku) prikupljali su folklornu građu u Istri. Dio je objavljen u knjigama *Istarske narodne priče* Maje Bošković-Stulli (1959.), *Istarske narodne pjesme* Olinka Delorka (1960.) i *Istarski narodni plesovi* Ivana Ivančana (1963.). U dokumentaciji Instituta pohranjena je tada i rukopisna zbirka *Folklorna građa istarskog crnogorskog sela Peroj* IEF rkp 173 (1954.), koja sadrži folklorne zapise, *Uvod rukopisnoj zbirci* nastao 1955. godine i